

at vi allerede i denne Samling kunde faa dette Lovforslag ophøjet til Lov.

Ole Hansen: Spørgsmaalet om Fæstegodsets Overgang til Selveje er jo meget gammelt og har for øvrigt ogsaa i sin Tid været et meget stort Spørgsmaal, som meget ofte har været Genstand for udførlige Forhandlinger saavel i Rigsdagen som ved politiske Møder ude omkring i Landet. For et Par Menneskealder siden blev der sikkert ikke afholdt ret mange politiske Møder ude i Landet, i alt Fald ikke her paa Øerne, uden at Fæstesagen blev stillet stærkt i Forgrunden, og de, der her i særlig Grad førte an, var ret naturligt de gamle Bondevener. De gamle Bondevener betragtede Fæstespørgsmaalet som et af de allerstørste i den Tid. De agiterede for det ved politiske Møder, de skrev derom i de faa Blade, som stod til deres Raadighed, og talte for det, naar Sagen var Genstand for Forhandling i Rigsdagen. Vi fik saa Loven af 19. Februar 1861 om nogle Forandringer i Fæstelovgivningen, og 11 Aar senere Loven af 9. Marts 1872, hvorved Raadigheden over Fæstebøndergodset nærmere bestemtes. Nu er der sikkert ingen Tvivl om, at disse to Love bidrog i ikke ringe Grad til at fremme Fæstegodsets Overgang til Selveje, og for saa vidt kunde man jo nok sige, at Resultatet var tilfredsstillende, men desværre indeholdt Loven af 1861 en meget kedelig og uheldig Bestemmelse. Jeg sigter naturligvis her til den Bestemmelse i Loven, der gav Godsejeren Ret til at inddrage hver 10de Gaard. At dette har været en uheldig Bestemmelse og har haft uheldige Følger, tror jeg nok, de allerfleste vil erkende. Vi ved jo, hvorledes Resultatet af denne Bestemmelse blev, nemlig, at en stor Del Landsbyer er blevet forandret. Medens de tidligere bestod af en Række Bøndergaarde, er de nu blevet til en enkelt Herregaard med en Del omliggende Huse. Skønt Loven af 1861 og for øvrigt den nævnte Lov af 1872 bidrog til Fremme af Selveje, har de ved Siden deraf medført noget, der nok kan siges i al Almindelighed at have været til Skade for Bondestanden.

Jeg skal imidlertid ikke komme nærmere ind herpaa lige saa lidt som paa en nærmere Omtale af de efter min Mening meget vægtige Grunde, der kan anføres til Grund for Selveje fremfor Fæste. En Forhandling derom nu synes jeg ikke, der er nogen særlig Anledning til, saa meget mindre som Spørgsmaalet nu ikke længere kan siges at være hverken stort

eller omfattende. Da dette Lovforslag blev fremsat i Folketinget for snart to Aar siden, blev det oplyst, at der var lidt over 1,500 Fæstegaarde tilbage, men siden da er dette Antal meget betydeligt formindsket. Der er i det forløbne Par Aar solgt mange Fæstegaarde ved frivillig Overenskomst mellem Ejerne og Fæsterne. Jeg tager vistnok ikke meget fejl, naar jeg gaar ud fra, at der kun er 7—800 Fæstegaarde tilbage. I 1850 udgjorde Fæstegodset, hvis jeg ikke husker fejl, ca. 33 pCt. af Landets Bønderjord, medens det nu kun udgør omkring 1 pCt., men selv om det derfor nu kun drejer sig om en lille Rest af en tidligere stor Sag, er det dog et Spørgsmaal af meget stor Betydning for de tilbageværende Fæstere, og det er ganske naturligt, at de nærer et levende Ønske om, at Sagen nu maa blive løst paa en god og forsvarlig Maade. Hertil vil vi fra Venstres Side særdeles gerne bidrage, og jeg kan paa mit Partis Vegne anbefale Lovforslaget paa det allerbedste. Jeg skal dertil føje det Ønske, at det i indeværende Rigsdagssamling, selv om der ikke er saa lang Tid tilbage, dog maa lykkes at faa denne Sag gennemført. Vi kan altsaa fuldt ud slutte os til Lovforslagets Hovedformaal. Vi billiger, at de tilbageværende Fæstegaarde kan overgaa til Selveje paa rimelige Betingelser. Naar Lovforslaget under Behandlingen i Folketinget er udividet til ogsaa at omfatte et ikke ringe Antal Huse — der menes ca. 6,000, bestemt vides det ikke —, kan vi ligeledes fuldt ud slutte os dertil. Det samme gælder med Hensyn til de Bestemmelser, der findes i Lovforslagets § 17 vedrørende en Del Huse, som ikke overgaa til Selveje.

Men idet jeg altsaa fuldt ud kan slutte mig til Lovforslagets Hovedformaal, maa jeg dog tilføje, at der i Lovforslaget findes enkelte Bestemmelser, der ikke efter min Opfattelse kan siges at være særlig heldige. I Lovforslagets § 6 siges det saaledes, at hver enkelt Ejendom skal vurderes for sig til dens Værdi i Handel og Vandel under normale Forhold, og senere i samme Paragraf siges der med Hensyn til Vurderingen af Besætning og Inventar, at den ligeledes skal ske under Hensyn til deres Værdi under normale Forhold. Jeg ser meget vel, hvad der er Formaalet med disse Bestemmelser. Det er selvfølgelig det, at Vurderingen ikke skal paavirkes af de nu gældende Krigspriser, og jeg finder ogsaa, at det vilde være ganske urimeligt, om de skulde lægges til Grund, enten det gælder Vurderingen af Ejendommen eller Vurde-